

Hiša Pomona 133 je bila med otroki priljubljena, verjetno zato, ker je televizijska soba molela nad vrt, ali še bolj verjetno zato, ker za gledanje televizije ni bilo pravil. In tako so otroci polegali po puhasti beli preprogi kot trop tjulnjev po ledeni plošči in gledali Sezamovo ulico in to, kar je bilo na sporedu za njo, vendar so se ob tem sprickali in skupinica se je razbila. Zmagovalci namuljeni pred televizorjem, ker so ostali sami, drugi pa so bili na vrtu, občudovali kakšno sivo čapljo ali pošiljali dimne signale iz hišice na drevesu. Schullerjeva sta hotela dokazati, da »se otroci v medijski džungli že sami znajdejo«. »Morda celo bolje kot mi«, kot je rekel Petrus Schuller, kar pa drugih staršev ni prepričalo.

Hannelore Schuller ni imela pomislekov, če so otroci zijali limonade in potem na vrtu uprizarjali najlepše grozljivosti. Pomisleki so se ji pojavili šele, ko so Marlen še pred osnovno šolo pritegnile kavbojke, zapletene pripovedi o pravici in postavi, ki so se končale z vesplošnim streljanjem, Pomona 133 pa je ob odprtih oknih spominjala na Bonanzo. Iz ateljeja vsemu skupaj sicer ni mogla prav dobro slediti, toda to, da je Marlen trdila, kako da ne gleda vsega, ampak samo začetek in konec, in da se je potem navadila izklopiti ton, zagotovo ni bilo dobro znamenje.

Hannelore Schuller se je občasno, čisto potihoma in bolj retorično, vpraševala, kako je sploh prišla sem. Na to lahko odgovorimo: z renault dauphineom iz starega mestnega jedra Düsseldorfa po velikem mostu čez Ren, kjer reka naredi oster zavoj, proti Oberkasslu, kjer se je v pristanišču nekako izgubila, s ciljem Neuß pred očmi, orientacijska točka katedrala, na južni strani spet iz mesta in malo naprej dovoz na nasad, v glavnem že razdeljen na parcele, deloma še poraslo, deloma že pozidano. To je bilo prvič. In nazaj v Düsseldorf, tretje nadstropje v četrti Unterbilk, dve pomladi brez misli na Pomono, in če že, obotavljivo naklonjeno. Drugi izlet, Lore že v tistem hruškastem obrisu šestega meseca, teden zatem podpis najemne pogodbe za Pomono 105, podpisana oba, Petrus Schuller, Hannelore Schuller, in 20. avgusta 1963 – sodelavci v agenciji so ju kajpak zasmehovali: Kaj, a kr k vrtičkarjem gresta? – še zamenjava avtomobilov, rdeča alfa namesto bledega dauphina, da sardinice v drugih vrstnih hišah ne bi pomislile, da sta enaka kot oni. Kar je bilo vsaj malo tudi res, kajti nihče drug v Pomoni ni delal »pri reklamah«; po drugi strani pa tudi neumnost, kajti kdor ima otroke, si pri sosedih izposoja maslo in mleko.

Triindvajsetega novembra ponoči, že s popadki, okrog nje žužnjanje o usodni novici iz Amerike, je padla v novo štetje, oropana lahkotnosti, varnega kokona, ki jo je obdajal dotlej. Petrus je pleteničil o obračunu s »katoliškim predsednikom«, ki ni prenesel puritanske družbe, kot bi pozabil, da je Lore zaradi njega prestopila v drugo vero. In tiste dni jo je doletelo nekaj protestantske zaskrbljenosti za svet, v enaki meri njo in Johanno, črnooko dojenčico.

Ko ga je spoznala, je imel na laseh pomado, pravcati lasni zvitek na čelo, dedec in deček obenem. S štiriindvajsetimi je bil Petrus najmlajši pri Brad Kilip & Partners, na delovnem mestu odgovoren za nadzor prilagajanja rešitev medijskih kampanj različnim formatom revij, v enem letu je postal desna roka Kilipovega namestnika Oberholtzerja; v tajništvu je spoznal in prestregel Hannelore Fleck s predstavitveno mapo ter jo pol ure zatem predstavil Oberholtzerju: »Poglejte, no, Ober, tole je gospa Fleck, hitro roko ima.« In jo je res imela.

Saj ne da bi falirana slušateljica akademije uporabne umetnosti v Kölnu z dvaindvajsetimi in pol iskala moža, toda življenje gosposke Fleck pod streho neke družine državnih uradnikov v Kaiserswerthu, brez obiskov po osmi zvečer, lepo vas prosim, to je bilo vendar daleč od njenih predstav o poremskem življenjskem slogu. Nenazadnje je imel Petrus v Unterbilku dve sobi, v drugem nadstropju, nekoliko mračni, toda z visokimi stropi in štukaturo, glasbeno omarico, boschev hladilnik in – podedovano – bidermajersko zofo, konec maja 58 pa se je zgodilo: nekaj kozarčkov tradicionalnega starega piva v mestnem jedru, v dauphinu nekajkrat ob Renu, dolgi pogledi z voznikovega sedeža, vrnjeni s sovoznikovega. Večer je bil nepozaben, ker se je bidermajerska zofa v nekem trenutku sesedla, v drugi sobi pa se je v prazno vrtela singlar Chucka Berryja, krriit-krriit.

Za veliko noč po Kennedyju sta se pridružila velikonočnim mirovnim demonstracijam, Lore v modro-belem progastem krilu podobna poveznjeni skodelici melitta, Johanna v predvojnem otroškem vozičku, ogromna kolesa z naperami, Petrus v afnastih natikačih z usnjenimi podplati: nikdar več (nikdar več velikonočnih pohodov ali nikdar več z usnjenimi podplati, o tem bi moral še premisliti); za zdaj pa »Nikdar več vojne!« in »Uničite jedrsko orožje!« Pri tem se je izkazalo, da je bilo med dvesto udeleženci sedem parov iz Pomone, zlahka prepoznavnih po otroških vozičkih. V Pomoni ni bilo starih mam, da bi pazile na otroke.

Na južni strani naselja Pomona je ostal del nasada, ogromen travnik, kotanja do ceste, in to magistralne, čez Južni most in naprej v Düsseldorf. Petrus sam se je vsak dan dvakrat vozil tam mimo, šestdeset na uro v četrti, toda bil je edini. Gotovo so bila zemljišča v kotanji najboljša, bolj na samem in poceni, sploh v primerjavi z Düsseldorfom; ampak ta hrup! Tako se je Petrus, velikonočne demonstracije 65, tokrat v hush puppies (podplat iz surove gume) znašel v majhni skupini Pomoncev, ki so dolgo modrovali, se posvetovali z arhitektom, ki je zasnoval naselje, klicarili na urade in potem 1. avgusta 1967 pri mestu Neuß vložili predlog za ureditev zemeljskega nasipa, »za solesko v zeleni oazi miru«, kakor so jim nekoč obljubljali. Komunalno podjetje je zaslutilo polomijo in je začelo podeljevati koncesije. V zanosu lastnega dejavnega vključevanja sta Schullerjeva kupila Pomono 133, eno izmed največjih zemljišč, in ga plačala tako rekoč »iz dnevne blagajne«, kot je začudeno pripomnil Oberholtzer. In res sta do tega trenutka privarčevala dovolj. Lahko sta celo obdržala alfo in si kupila še nov VW variant karavan sijoče oranžne barve. Ki pa je bil, roko na srce, hrupen za dva.

Hannelore Fleck je imela svetel in rahločuten obraz, s katerega si lahko razbral vse, potrnost ob zatekljih očeh, veselje, ko so bile videti manjše, kristalne, sivomodre frnikole, le

težko si odvrnil pogled. Petrusove poteze so bile takrat usnjate in stroge, temne obrvi, v sredini skoraj stične, usta bolj srebrna kot rdeča, pridih oceanske živali, ki jo najdeš in razparaš; prezirljiva črta, ki se je znala zaobrtni v uživaški hehet. Bila je dovolj bistra, da ni črnila besedice proti Elvisu, ker bi to otrdilo moško srce in mu zmečalo kol; stavila je ravno na nasprotno. Takoj, ko se je začelo, je slutila, da ne bo lahko. V postranskih rečeh je bil zgovoren, v poglavitnih pa molčeč. Lahkotnost prvih tednov, zaradi kontracepcije vedno na robu groteske, je pripadla nji, njeno darilo njemu, nekaj, kar je izviralo iz njene družine in po čemer je segel, kot da sploh ne bi bilo darilo. In samo tako nastanejo pari, kot vemo. Zgodaj se je naučila korakov, ki so jih starejši prebrali kot osvobojene gone; polka konec koncev tudi ni bila zanjo. Petrusa je povsem prevzelo, kako je ples spreminjal obraze deklet; razprta usta, oslabele oči, nekakšen kot-da, ki mu v resničnem življenju ni bilo para, katoličanke, polne bojazni, s tistim večnim »ne pri luči«, zbližanje že, toda kot da je ustrežljivost: Hannelore pa pravo nasprotje, ples krasna izurjenost, njena golota pa električna, brez zavor, kazati ugodje ob tem. In potem presenečenje, ko je parni ples naenkrat staromodni in glasba temnejša, ležernejša, dodana pihala: poda se ji to, zmes upogibov in suvanj – ali kako bi to sploh opisali? – še zmeraj s konjskim repom, pa vendar že v drugačnih časih.

Johanna je resnobno in odločno zapustila predvojni voziček, otrok zastrašujočega dušnega miru, in Petrus jo je nosil na ramenih kot trofejo, odlitek njegove latinske fiziognomije. Marlen se je rodila skoraj brez las in potem zrastle v zlatolasko, tako da bi lahko rekli: doseženo izenačenje, mir besedi. Za Lore je bil vse novo: kontracepcija in papež. Morda je bila kaplja čez rob prav Pomona, ritem cvetov in plodov, občutek, da otroke z vrtov nosi na ceste, nemogoče ohraniti pregled. Kakor koli že, Marlen še ni dopolnila prvega leta, ko je Lore spet zanosila; Cristina je bila torej to, čemur v šovbiznisu pravijo bis, dobro znana skladba, prihranjena za na konec, ko občinstvo zadržuje dih in mu jo položiš pred noge v nežno polikani izvedbi.

Johanna je hitro shodila, da ne bi izgubila pregleda. Na veliko začudenje Pomoncev je jokala nemo. Brez boja je predala svoj leseni otroški stolček Marlen, ki pa je vreščala kot zlodej, ko naj bi jo Cristina vrgla s prestola, tako da Petrusu ni preostalo drugega, kot da se odpelje v Düsseldorf in pripelje še en stolček; in potem sta si sedeli naproti kot kraljici pred ogledalom. Johanna je bila stara šele tri leta in je Cristino že hranila, kot dojilja; pri štirih je znala brati; in če bi ji poleti 1969, pri šestih letih, poverili nadzor nad gradnjo Pomone 133, ne bi bila prav nič nesrečna, prava vojakinja družine, ulice, vsega naselja. Pri šestnajstih bi se zavihtela na vranca in lastnoročno pognala v beg sovražno ljudstvo, vprašanje je bilo samo katero.

Morda je mestnemu svetu spoznanje, da bi bilo prav na robu Pomone nujno zgraditi nasip zoper avtomobile, oteževala ponosna predzgodovina rimske naselbine – odvrnjena obleganja! Pomonci so ponudili, da sami dejavno pomagajo pri izmerah in gradnji nasipa, in so celo hoteli prevzeti stroške, kar pa uradnim ustanovam niti malo ni dišalo, kam pa bi prišli, če bi preprostemu ljudstvu prepustili urejanje mestnih utrdb. Mestni svet, nekdanj Novaesium in Nussia, potem Nuys in Neus, je najprej sklenil ukiniti ime Neuß in mesto namesto tega »za poenoten način pisanja« poimenovati »Neuss«. To je bilo 21. novembra 1968, zato nikdar ne bomo mogli reči, kako da so veliki družbeni preobrati naše dobe zaobšli utrjeno naselbino na

levem bregu Rena. Toda ali je Pomona sploh bila del utrjene naselbine Nuys – mar ni bila bolj verjetno nesrečen privesek bodočega avtocestnega sistema in bi se uporniški prebivalci zato morali pravzaprav pritožiti pristojnemu deželnemu cestnemu podjetju? In mar mestno okrožje, v kar se je razrasel Neuss, niso v veliki meri sestavljala naselja, stisnjena v mrežo magistralnih cest in avtocest, in mar ne bo Neuss, če bo obveljal primer Pomone, postal spoj majhnih utrdbic, tako rekoč peščenih gradov? Pisalo se je leto 1969 in, pa naj je bilo ljudem še tako hudo, v tistem trenutku so imeli zvezane roke: najprej so bile na vrsti volitve.

Tak položaj lahko pogledaš z dveh strani. Lahko ugotoviš, da na vidiku ni rešitve. Ali pa si misliš, da je pot nazaj v nedejavno čakanje zaprta in da bodo pristojni organi od tega trenutka naprej zoper lastno voljo prisiljeni ukrepati. Tako je razmišljal Petrus Schuller, tipično za ljudi v reklamni industriji: zmorejo si razložiti abstrakten prostor, ki zazeva med nazadovanjem in napredkom, in zato, vsekakor v lastno korist, zavrtijo kolo zgodovine. Iz Düsseldorfa je pripeljal arhitekta, dvometraša, ki je potisnil sovoznikov sedež v alfi do konca nazaj, in Oberholtzer, ki je arhitekta priporočil in se jima iz firbca pridružil, je Petrusu na mostu čez Ren nekaj pripovedoval v vzvratno ogledalo, nič pomembnega, nič, česar bi se Petrus pozneje še spomnil, le tega, da se mu je na ogledu Pomone iz agencije sploh kdo pridružil; in bil je pravi trenutek, kajti košček nekdanjega nasada jablan v visokem poletju je neprimerljivo večja paša za oči kakor življenje petih družinskih članov v neki vrstni hiši.

»Ne morem verjet,« je rekel Ober, potem ko si je nekaj časa pod hlačami na rob gladil koleno. Ker zemljišče ni bilo ograjeno, so morali najprej preveriti, kje se sploh konča.

Arhitekt je, kot da njegovi interesi ne bi bili v igri, navrgel: »Če nau nasipka, ste pa u rit.« Vse to pred prihodom Lore.

Do Pomone 133 je vodila slepa potka, ob kateri so na levi v rahlem spustu ležala tri zemljišča. Prvo je mejilo na cesto skozi naselje, zadnje na zeleni pas, kjer naj bi zgradili nasip, srednje pa je Petrus predstavil kot svojo posest. Ležalo je v kareju šestih zemljišč, do preostalih treh je vodila vzporedna dovozna pot.

»Se prau tri meje, ampak pet kompostou, ne dab šteu vašga,« je povzel arhitekt.

Petrus je zelo dobro razumel, kaj misli. »Čisto spredaj nisva hotela, največje je. Tole v kotanji je najmanjše. Tole tukaj je v štirikotniku. Majo vsi svoj mir.« Ob tem je iz sivobelega kvadra, ki je označeval jugovzhodni kot, pulil plevel.

»Jaz bi to zagrabil kot graščino,« je rekel Ober.

»Enkt greš okrog z atrijem, pol pa nč več ne ostane,« je nasprotoval arhitekt. »Kuko pa j določen za u lft?«

Petrus: »Devet metrov pa kusur. Klasično sleme, če bi ga hotel.«

Arhitekt: »Bi lohk šli mim tega.«

Ober: »Saj ni treba, da je ena taka villa Savoye.«

Arhitekt: »Zakva pa ne?«

Od številke 105 do 133 je bilo peš samo štiri minute, a bil je občutek, kot da se vračaš v raj. Najprej dovoz do vrstne hiše, kuhinja ob kuhinji, stranišče ob stranišču, potem srednje gosta pozidava, sredi dremavih vrtov sivo-rdeče hiše s klinkerjem in potem, na drugi strani južne ulice skozi naselje – ki se je kot vse ulice v Pomoni prav tako imenovala Pomona, kdo neki si je to izmislil: preostanki nasada jablan, osuto cvetje, komaj zaznavni zametki plodov. Tako kot pri Lore. Petrus sicer ni bil tako hud katolik, da bi poslušal radio Roma, rodila mi boš dvanajst otrok, pa če te pobere, ne, to ne, a je vendarle pritiskal nanjo, da je nehala jemati tabletko. Tako dobro bi bilo, če bi imeli še fantka, in potem ko je izostalo perilo, pred tremi tedni, je mehko presedlal in zagotavljal, da bi bil enako vesel deklice. Lore se je jeseni 67, po Cristini, vrnila v agencijo, v hlačah namesto v krilu, lase srednje dolžine, štiri tedne zmede zaradi nove razpršilne tehnike, dokler je ni dojela, ilustracije so po novem morale sijati kot pokrovi avtomobilskih motorjev.

Na drugem koncu Pomone je naletela na trojico. Arhitekt je delal izračun, petnajst odstotkov dreves bi lahko ohranili. Vrt seveda na jug. Na platnico majhne beležnice z logotipom pivovarne tradicionalnega lokalnega piva je narisal dvonadstropno zgradbo z ravno streho, na določenih mestih postavljeno na stebre. Pristrčna dobrodošlica gospe Schuller, le-ta presenečena nad Oberjevo navzočnostjo. Stali so približno na sredi južne parcelne meje in kazali na imaginarno hišo: pročelje proti zahodu, uporabno delovno krilo obrnjeno sever-jug, ob slepi potki in na stebrih, dovoz na dvorišče oziroma vrt pod tem, stanovanjski del zahod-vzhod kot prečka pritlično na zemlji, deloma nadzidan, odvisno od števila otrok, vsekakor pa čisto zgoraj strešna svetloba, zaradi ateljeja.

»Kakšnega ateljeja?« vpraša Lore.

»Vašga, madam,« reče arhitekt.

Še isto jesen je sondiran teren, izmere opravljene, drevesa posekana in korenine izkopane, pred prvo zmrzaljo je objekt podkleten. Johanna na miklavževo zaradi padca z ogromno odrgnino, čeprav je bilo igranje na gradbišču prepovedano. »Ali pa ravno zato,« reče Petrus, »mogoče bi jim morala pokazati, kako to gre.« Njegov dar, da zasluti približevanje neizogibnih reči: marca se pojavi mesto Neuss s tremi rovokopači in začne na polkrožni nasip nasipavati ruševinski material, ki ga odložijo prekucniki. Tako mesto in Schullerjeva gradijo kot za stavo, Schullerjeva sta prva gotova, selitev je 1. novembra, februarja naslednje leto nadaljujejo dela na nasipu. Južni rob Pomone je videti kot mesečeva površina. Otroci zjutraj ob osmih stojijo pred oknom, ko zahrumijo motorji. Lore ve, da zdaj ne sme izgubiti živcev. Besede atelje ni sprejela, sama pravi »delovni kabinet«. Pa vendar je prostoren, svetel, čist, z risalno mizo Marabu pod svetlobo z vrha strehe. »Moja iznajdba,« se je pri likofu pošalil vrhovni šef Ober. In ni bilo tako daleč od resnice: Ober je iznašel način, kako za vselej preprečiti vrnitev primožene ilustratorke v bezljavo rastoče podjetje. »Naročil ne bo zmanjkalo, tega se ti ni treba bati,« je rekel Petrus, toda tega se je vsekakor bala, namreč tega, da bo Petrus prinašal naročila in odnašal osnutke – in vidi le še to, kar si sama izmisli. Po bakrenem kotličku polzi kaplja ... solza. Poklicna bolezen.

Na Pomoni 133 so glavni otroci. Lore se vprašuje, ali bi bilo življenje bolj usmerjati ali pa se raje prepustiti toku. V majhni beležnici skicira revijsko plesno točko, z leve trop dekletc kot niz vprašajev, z desne kot klicajev. Celo Fabiana so dekleta sprejela kot igračo, komaj čakajo, da ga lahko okopajo, previjejo in zazibljejo v sen. Ves drobiž iz drugih vrstnih hiš na kupu, kar najdlje je mogoče; na srečo potem morajo domov. Johanna je vedno na čelu, pa naj bo otrok petnajst ali štirje. Marlen pa se umika. Morda tiste kavbojke hlina. Lore sede v prazno televizijsko sobo, vrti se ena izmed tistih nanizank, nesmiselna reč, še zlasti takole brez tona. Lore ne spremeni ničesar. Marlen se vrne in se nekoliko zdrzne, plašna je pred lastno materjo ali pa se čuti zasačeno, toda tega ne pokaže, odprta usta, pogled v tla. Vrže se na belo preprogo. Prizor družinske sprave, pretirano zaigrano. Ranč v večernem soncu. In Marlen naenkrat sede, povleče noge k sebi, z rokami objame kolena, z glavo na kolenih, kot amfora. Ne gane se. Na zaslonu se vrti filmska odpoved: naslov, igralci, producenti, pisava kot naslikana s čopičem, nazobčana, migotava, bela na črnem. Marlen ima šest let in pol. V trenutku, ko se na zaslonu prikaže napovedovalka, se vrže vznak, se na hrbtu prevali na drugo stran, se zazre materi v oči in blaženo šepne:

»Vedno je čisto isto. Čisto čisto isto.«